

Kari Puusaari: Vallanvaihtoja Cordobassa

Foinikialaiset perustivat rannikolle Cadizin, mistä pääsivät laivoillaan Guadalquiviriä pitkin Sevillaan ja Cordobaan. Täällä syntyi vuonna 4 eaa stoalainen filosofi Seneca, jonka aikana Rooman provinssi Betica oli puolet Iberian niemimaasta. Toinen merkittävä kaupunki oli Cartagena - pikku Cartago.

Kun Rooma rapistui, 500-luvulta vallassa olivat länsigootit eli wisigootit, joita ei voinut sanoa mitenkään sivistyneiksi. Marokon berberit eli maurit tulivat yli Gibraltariin ("Jabal Tariq", umajadivalloittaja Tariqin vuori) vuonna 711 ja olivat viidessä vuodessa valanneet koko niemimaan. Asukkaat vastaanottivat wisigootteja hienostuneemmat muslimit mielellään. Maurien valloitus pysähtyi 732 Poitiers'n taistelun häviöön Charles Martelin frankkijoukoille.

Maurien ensimmäinen valtakausi kukoisti 1300-luvulle umayyadien sitten almoravidien ja heidät syrjäyttäneiden islamin fundamentalistien almohadien hallinnassa. He perustivat Bagdadille kilpailevan Cordoban kalifaatin. Muista erottautumiseksi ison moskeijan Mezquitan rukouspaikka mihrab ei ole suunnattu Mekkaan. Parinsadan vuoden kukoistuskautellaan vuosituhannen vaihteessa Cordoba oli maailman suurin kaupunki, 500 000 (tai miljoona) asukasta. Jo varhemmin tulleet juutalaiset, muslimit ja kristityt elivät sovussa. Tiede, filosofia ja lääketiede kehittyi antiikin tekstien ja uusien havaintojen myötä. Juderiassa toimi kauppiaita, käsityöläisiä ja lääkäreitä. Averroes nousi maineeseen Cordobassa, missä nuorempi Maimonideskin sai oppinsa, vaikka joutui lähtemään Feziin ja myöhemmin Kairoon ja Averroes Marokkoon. Nimittäin kiihkoiset almohadit alkoivat vainota juutalaisia ja muita maltillisempia. Al Andalus taantui ja kalifaatti jakautui 12 kiistelevään taifaan eli kaupunkivaltioon mm. Sevilla, Cordoba, Ronda.

Kristityt pääsivät valloittamaan kaupunkeja. Ferdinand XII El Santo valtasi Cordoban 1236. Granada pysyi maurien hallussa, jotka viime ponnistukseksi rakensivat Alhambran. Kun Ferdinand ja Isabella avioituivat yhdistäen Kastilian ja Aragonian, katolinen puhdasoppisuus saattoi valtaukset loppuun merkittävänä vuonna 1492. Cordobassa valtapari tapasi Kolumbuksen, joka löysi meritien "Intiaan" eli Amerikan. Inkvisitio alkoi tuhota ja karkottaa yli 700 vuotta Espanjassa asuneita maureja, juutalaisia ja kristinuskossaan heikkoja.

Mezquitan sisälle rakennettiin katedraali ja muutenkin moskeijat muuttuivat kirkkoiksi. Santiago de Compostellan kirkonkellot oli tuotu ylösalaisiksi öljylampuiksi moskeijaan, nyt kristityt saattoivat palauttaa ne. Cordoba taantui, joki madaltui ja kaupankäynti keskittyi Sevillaan ja Cadiziin. Tiukka katolisuus on ollut vallalla Francon ajan loppuun asti.

Muistiin merkitsi Lääkäriseura Coccyx ry:n seminaarissa 25.9.2014 Martti Hyvönen